

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV ÖST RAPPORT 2007:32

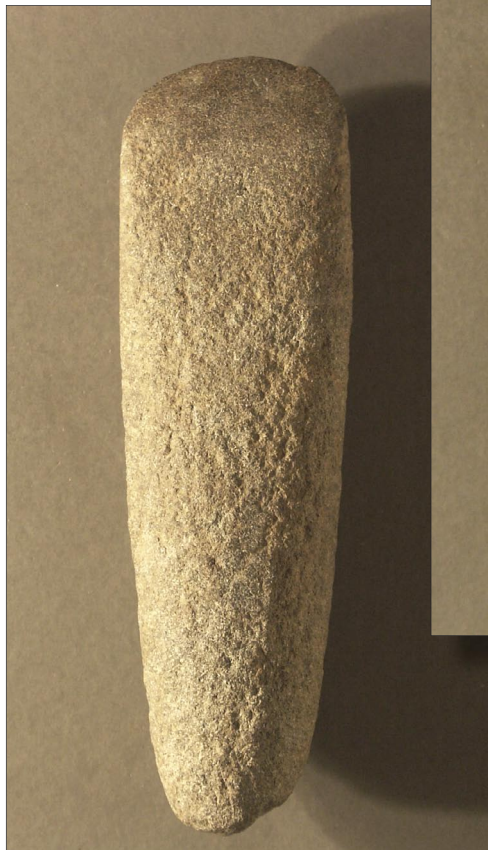
ARKEOLOGISK FÖRUNDERSÖKNING

Stenåldersboplatsen vid Fredriksdal

RAÄ 37, Jursla 1:6, 1:9, 1:21, 1:26
Kvillinge socken, Norrköpings kommun
Östergötland

Dnr 422-328-2006

Fredrik Molin

UV ÖST RAPPORT 2007:32

ARKEOLOGISK FÖRUNDESRÖKNING

Stenåldersboplatsen vid Fredriksdal

RAÄ 37, Jursla 1:6, 1:9, 1:21, 1:26
Kvillinge socken, Norrköpings kommun
Östergötland

Dnr 422-328-2006

Fredrik Molin

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV Öst

Roxengatan 7, 582 73 Linköping

Tel. 013-24 47 00

Fax 013-10 13 24

uvost@raa.se

www.raa.se/uv

Omslagsbild Två av stenxorna från Fredriksdal. Foto Claes Brännfjord.

Produktion/grafisk form Britt Lundberg

Grafik Lars Östlin

Foto Claes Brännfjord, Fredrik Molin

Illustration Anna Molin

Utskrift UV Öst, Linköping 2007

Kartor ur allmänt kartmaterial, ©Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L 1999/3.

© 2007 Riksantikvarieämbetet

UV Öst, Rapport 2007:32

ISSN 1404-0875

Innehåll

Sammanfattning	5
Bakgrund	5
Syfte	5
Kulturmiljö	6
Topografi och historik	6
Frågeställningar	7
Metod och genomförande	7
Resultat	10
Arkeologisk utvärdering	15
Åtgärdsförslag	16
Referenser	17
Administrativa uppgifter	17
Bilaga 1. Anläggningslista	18
Bilaga 2. Fyndlista	19
Bilaga 3. ¹⁴ C-resultat	21
Bilaga 4. Profilritningar	22

Fig 1. Karta över Östergötland med platsen för undersökningen markerad.

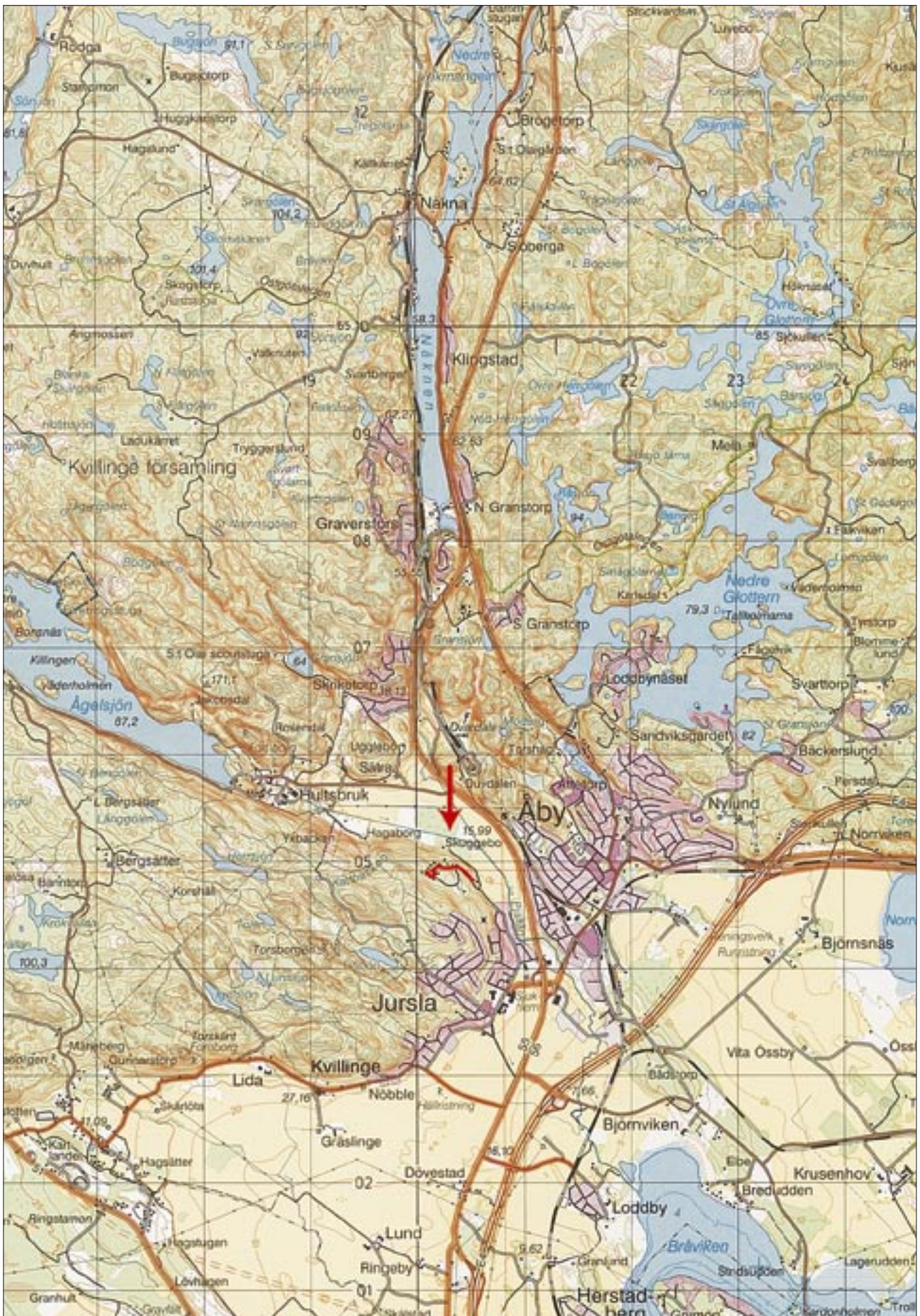

Fig 2. Topografiska kartan med ledningssträckningen markerad. Skala 1:50 000.

Arkeologisk förundersökning

Stenåldersboplatsen vid Fredriksdal

Sammanfattning

Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar, UV Öst, har genomfört en arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll i samband med arbeten för nya vatten- och avloppsledningar längs en sträcka i norra delen av Jursla, vid Fredriksdal och området Skogslund. Ledningsdragningen har berört området för en stenåldersboplats, RAÄ 37 i Kvillinge socken, känd sedan 1930-talet.

Vid undersökningen dokumenterades välbevarade boplatslämningar vilka kunnat dateras till slutet av senmesolitikum och övergången till tidigneolitikum, ca 4300–4100 f Kr. Bland lämningarna undersöktes delar av en nedsänkt hyddbotten med tillhörande fyndmaterial. Fynden från platsen utgjordes i huvudsak av slagen kvarts och flinta. Från området finns även flera stenyxor insamlade.

Undersökningen kunde konstatera att fornlämningen sträcker sig över ett stort område, vilket innefattar de tidigare kända lämningarna från gropkeramisk tid. Eventuella framtida markarbeten inom detta område kommer att kräva fortsatta arkeologiska åtgärder. Ansökan om eventuella framtida tillstånd enligt Lag (1988:950) om kulturminnen m m ställs till Länsstyrelsen, vilka beslutar i ärendet.

Bakgrund

Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar, UV Öst, har på uppdrag av Länsstyrelsen i Östergötlands län (efter beslut 2006-02-06) genomfört en arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll inom fastigheterna Jursla 1:6, 1:9, 1:11, 1:21 och 1:26 i Norrköpings kommun, Östergötland.

Förundersökningen har föranletts av att Bygg och Miljö i Östergötland AB företagit arbeten med att gräva ner nya vatten- och avloppsledningar längs en sträcka i norra delen av Jursla, vid Fredriksdal och området Skogslund. Ledningsdragningen har berört området för en stenåldersboplats, RAÄ 37 i Kvillinge socken, känd sedan 1930-talet.

Syfte

Syftet med den arkeologiska förundersökningen som utfördes i form av antikvarisk kontroll var i första hand att styra undan ledningssträckningen från kända fornlämningar. Då detta inte var möjligt var målsättningen att dokumentera och ta bort de lämningar som påträffades i samband med det pågående ledningsarbetet, samt att klarlägga om ytterligare fasta fornlämningar fanns närmast det planlagda arbetsområdet. En ytterligare målsättning var att datera de undersökta lämningarna med hjälp av ¹⁴C-analys och tidstypiska fynd.

Fig 3. Foto över Jursla 1:6 och 1:21. Dagens bebyggelse tillkom på 1940-talet på den övre delen av en sandig hylla i sluttningen. Tidigare var marken uppodlad som åker. Den gropkeramiska boplatstyten som T Engström upptäckte ligger vid de höga tallarna till höger i bilden. Till vänster i bilden vidtar en brant moränsluttning. Foto Fredrik Molin.

Kulturmiljö

Topografi och historik

Stenåldersboplatsen upptäcktes redan i början av 1930-talet av T Engström och H Thomasson genom grävning av provgropar (Engström 1935). Lösfynd av keramik hade redan tidigare tillvaratagits från platsen. Den södra branten i den inre delen av den s k Hultdalen är mycket markerad. Vid Fredriksdal i utkanten av Jursla har emellertid ett omkring 90 meter brett sandplan bildats, som svagt sluttar mot norr och nordväst. Runt 26 meter över havet övergår sandhyllan i en tvärbrant ner mot Pjältån och den flacka dalbotten. T Engström beskriver läget för boplatsen som begränsat i söder av ett brantare bergsparti, medan läget i övrigt (mot norr) är exponerat mot dalgången (Engström 1935:29). Inom boplatsoområdet kunde två strandvallar urskiljas, med basen på 30,4 respektive 26,6 meter över havet.

Provgroparna grävdes var 10:e meter längs ett eget utstakat rutnät. Vid provgrävningen iaktogs fyndförande kulturlager, upp till 0,25 meter tjocka och ställvis sotiga. Engströms undersökning berörde höjder från ca 26–35 meter över havet. Samtliga fyndförande provgropar låg emellertid under 32 metersnivån, så när på en i vilken enbart slagen kvarts kunde konstateras. Fynden utgjordes i huvudsak av gropkeramik, bedömd som Säter II–III samt slagen kvarts. Utifrån provgrävningen drar Engström slutsatsen att boplatsen i sin helhet är gropkeramisk och härrör således från slutet av tidigneolitikum eller från mellanneolitisk tid, från ca 3600–2400 f Kr.

År 2000 utförde Riksantikvarieämbetet, UV Öst, en antikvarisk kontroll på platsen med anledning av dikningsarbeten längs den grusväg som leder genom området (Nilsson 2000). Vid kontrollen iaktogs talrikt med slagen kvarts i anslutning till de rensade vägdikena, inom höjdintervallet 30–40 meter över havet. Dessutom avgränsades ytterligare ett område med fynd av enstaka kvartsavslag högre upp i terrängen, idag registrerat som RAÅ 139. Det senare materialet kan på goda grunder tillföras en mesolitisk boplats, idag belägen runt 50 meter över havet.

Frågeställningar

Med ledning av Engströms provundersökning och den tidigare antikvariska kontrollen år 2000 kan man ana att det föreligger en kronologisk diskrepans mellan de påträffade lämningarna. I Engströms fall utgjordes materialet av klassisk gropkeramik och ett fåtal fynd av slagen kvarts. Engströms lämningar berörde i huvudsak höjder mellan 26–32 meter över havet. Utifrån Engströms beskrivning kan man klart urskilja att det centrala gropkeramiska boplatsoområdet företrädesvis ligger nära kanten av branten. Området som berördes av dikesarbetena ligger däremot högre upp i terrängen och resulterade i betydande fynd av slagen kvarts, men utan några fynd av gropkeramik. Höjdintervallet 30–40 meter anger snarare sannolika dateringar till senmesolitikum, och indikerar således lämningar från en äldre boplatz.

De primära frågeställningarna var därmed att utröna karaktären på de eventuella lämningar som påträffades samt deras kronologiska tillhörighet.

- Vilka typer av lämningar finns inom ledningssträckningen?
- Kan lämningarna dateras via fynd och analyserade ¹⁴C-prover?

Metod och genomförande

Den antikvariska kontrollen innebar att löpande övervaka ledningsarbetet inom den aktuella sträckningen, samt att dokumentera och undersöka framkomna lämningar.

Vid undersökningen banades matjorden eller vegetationsskiktet skiktvis ner till äldre lämningar eller orörd botten. Därefter vidtog arbete med handredskap. Material från grävda provrutor i kulturlager har sållats genom 4 mm maskstorlek. Dokumentationen av schakt och påträffade lämningar utfördes på vedertaget sätt, via skalritningar (plan- och sektion) samt digitala foton. Förundersökningens schakt, anläggningar och fynd har i efterhand digitaliserats och registrerats i Riksantikvarieämbetets informationssystem Intrasis.

Arbetet utfördes i flera etapper, beroende på det praktiska förfarandet med ledningsgrävningen. Under ett skede företogs ledningsarbetena olyckligtvis utan antikvarisk kontroll, varvid delar av fornlämningen skadades. Längs denna sträcka har en efterkontroll av tillgängliga kvarvarande skärningar/sektioner utförts, i syfte att tillvarata fynd och dokumentera skadade lager och anläggningar.

Som ett komplement till undersökningen återbesiktades och delvis finrensades även de vägsärningar som varit föremål för den tidigare antikvariska kontrollen år 2000.

Fig 4. Det arkeologiska arbetet påbörjades under februari månad då det fortfarande låg snö kvar på marken. Arne Jernér sållar kulturjord från den nedsänkta hyddbotten. Foto Fredrik Molin.

Fig 5. Under april månad efterundersöktes ett flertal diken som rensats med maskin år 2000. Fotot visar en stor hårdgrop, A85, som skadats av de tidigare dikesarbetena. Foto Fredrik Molin.

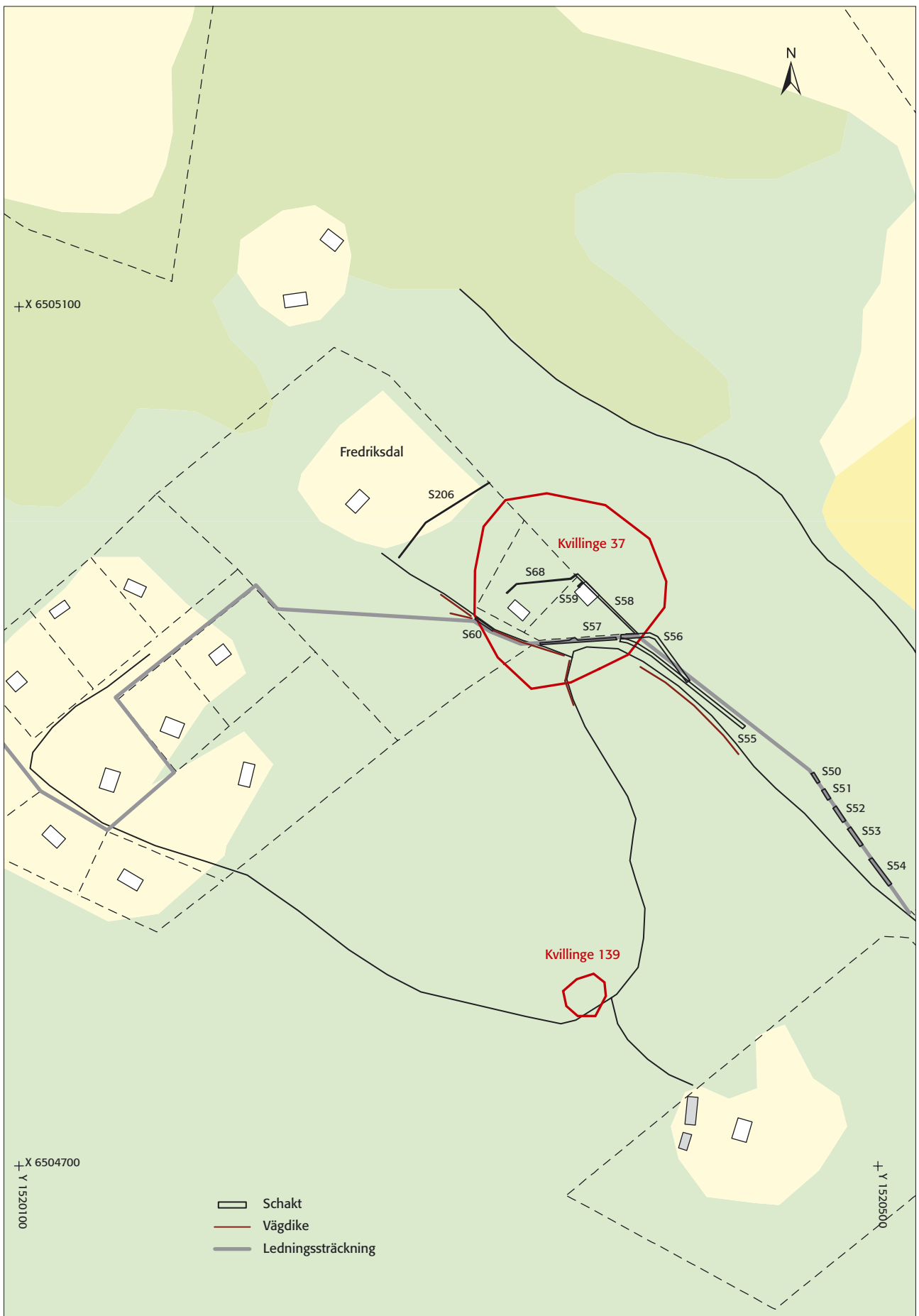

Fig 6a. Fastighetskartan med ledningssträckningen samt grävda sökschakt markerade. Skala 1:2500.

Resultat

Den antikvariska kontrollen påbörjades strax nordväst om fastigheten Jursla 5:18, där den nya ledningssträckningen kom att följa platåbildningen strax ovanför 25 metersnivån. Vegetationen utgjordes av gles barrskog och lövsly. Undergrunden var överlag sandig med ställvis inslag av morän och större moränstenar. Schakten grävdes med en bredd av 1,7 meter. Fem stycken sökschakt, S50–S54, uppvisade emellertid inga arkeologiska lämningar varvid boplatsoområdet sannolikt inte omfattar detta område.

Samtliga efterföljande schakt uppvisade lämningar efter stenåldersboplatsen, i form av *kulturlager*, spridda *fynd* och *anläggningar*. Sammantaget visar lämningarna att boplatsoområdet varit omfattande, med ytor uppdelade för olika göromål, såsom t ex boende, redskapstillverkning osv. Stora delar av fornlämningsområdet verkar täckas av ett sotigt kulturlager av varierade mäktighet. Kulturlagret förefaller att vara fyndfattigt, med endast ett fåtal fynd såsom exempelvis skärvor av gropkeramik. Under detta lager samt spritt utanför lagrets begränsning förekommer däremot ett ställvis mycket fyndrikt skikt i den övre delen av den sandiga undergrunden. Detta skikt uppvisar även stora mängder med skärvstenar spridda över ytan. Vegetationsskiktet i området är överlag mycket tunt vilket beror på den sandiga marken i kombination med en vegetation av i huvudsak barrskog. Som en följd av markrörelser i samband med återupprepad tjäle och tjällossning, samt en fortlöpande bioturbation och jordmänsbildning på grund av aktiviteten hos maskar, insekter, mikroorganismer etc, så är detta fyndskikt homogent samlat direkt under det tunna vegetationsskiktet.

Utöver kulturlager påträffades sammanlagt 16 stycken anläggningar vid undersökningen. Dessa innefattar *härदार*, *härdragropar*, *kokgropar*, *stolphål* samt vad som tolkas som en nedsänkt *hyddbotten* med anslutande *rännor* och *stolphål* (bilaga 1). Bland fyndmaterialet märks i huvudsak slagen *kvarts* samt *flinta*. Bland fynden finns även flera stenyxor. Fynden är registrerade med fyndnummer mellan 1–170 (bilaga 2).

Schakt S55 ledde fram till fornlämningsområdets tidigare konstaterade begränsning. Den sydöstra delen av schaktet var tomt på lämningar. Undergrunden utgjordes av vattensjuk mjåla. Efterhand framkom berg i dagen i form av flacka rundslipade övertorvade hållar. I höjd med dessa bestod botten uteslutande av fin sand. En av hållarna uppvisade en bred *diabasgång* lämplig för brytning av råmaterial, för t ex yxtillverkning. Ådern föreföll emellertid inte att ha varit utsatt för någon form av brytning. Längs kanten av hållarna iaktogs däremot skarpkantade *skärvstenar* och nordväst om berghållarna vidtog ett tunt *kulturlager* som fortsatte längs med hela schaktet åt nordväst. Kulturlagret kunde följas ca 15 meter fram till gränsen för fastigheten Jursla 1:6. Ett fåtal provgropar visade att lagret endast var mellan 0,05–0,1 meter tjockt och bestod av sotfärgad sand med kol och spridda skärvstenar. Trots handrensning uppvisade lagret inga förhistoriska fynd.

Längst i nordväst påträffades en mycket välbevarad *hård*, A82, direkt under det tunna vegetationsskiktet. Härden rensades fram för hand och uppvisade en stor mängd skärvstenar, mellan 0,04–0,25 meter stora, i en kraftig packning. Härden var oval till formen och mätte 1,6x1,1 meter. Som en följd av de konstaterade berghållarna, samt för att förbättra V/A-ledningens fallhöjd, ändrades ledningssträckningen, vilket innebar att det föregående schaktet lades igen utan att varken kulturlagret eller härden undersöktes och dokumenterades. Lämningsarna lämnades i stort sett orörda och är fortfarande bevarade på platsen.

Det ersättande schaktet S56 grävdes i vinkel för att kringgå de flacka berghållarna åt norr. I schaktets nordvästra del påträffades samma *kulturlager* som i det föregående schaktet. Lagret uppvisade samma karaktär som tidigare och trots handgrävning påträffades inga förhistoriska fynd eller anläggningar.

Kulturlagret fortsatte i schakt S57 som grävdes i kanten av grusvägen mellan denna och tomten till Jursla 1:6. Schaktbredden uppgick till 0,95 meter. Kulturlagret var mellan 0,06–0,1 meter tjockt och sotigt med spridda *skärvstenar*. Under lagret vidtog ett askgrått marklager, ca 0,04 meter tjockt, vilket även det uppvisade skärvstenar ner i den tillsynes orörda botten-sanden. Schaktet grävdes 35 meter långt. Efter halva sträckan påträffades i lagret ett par skärvor *gropkeramik*, F142–F144, samt en bit *bränd lera*, F145. Skärvorna är av poröst gods,

Fig 7. Diabasgång i fast klyft. Materialet är lämpligt för yttillverkning.
Foto Fredrik Molin.

Fig 8. I den övre delen av S55 påträffades en mycket välbevarad härd, A82. Här låg de förhistoriska lämningarna direkt under det tunna vegetationsskiktet. Foto Fredrik Molin.

d v s tidigare kalkmagrat. Ett par skärvor uppvisar dekor i form av gropar och streck. Kulturlagret föreföll inte att innehålla ytterligare fynd inom schaktets begränsning utan lagret togs bort med hjälp av grävmaskin. Det undre askgrå lagret visade sig däremot innehålla flera spridda fynd av slagen *kvarts* och *kvartsit*. Nedgrävt genom detta lager fanns även ett *stenscott stolphål*, A81, vilket även det innehöll fynd av slagen *kvarts*. Stolphålet var runt, ca 0,2 meter i diameter och 0,24 meter djupt med rundad bottenprofil. Fyllningen bestod av sotig sand med skoning av kantiga moränstenar. Drygt 2 meter från stolphålet påträffades en stor nedgrävning, A300, tvärs över schaktet med en större mängd slagen *kvarts* och flera fynd av slagen *flinta*. I samband med undersökningen kunde det konstateras att den större nedgrävningen begränsades av två *rännor*, A72 och A75, samt av ytterligare två *stolphål*, A71 och A74, i anslutning av dessa. Dessutom påträffades en *härd*, A73, centralt placerad i botten av anläggningen.

Fig 9 (t h). Schakt S57 grävdes i kanten av tomtmark och grusväg.
Foto Fredrik Molin.

Fig 10 (t v). Stratigrafi i S57. Under skikt av sandig matjord från den tidigare åkern, samt ett tunt sandlager från vägbygget, låg ett bevarat kulturlager av sotig sand. Fotot visar ett *stenscott stolphål*, A81 samt det askgrå marklager som utgjorde den övre delen av undergrunden i området. Foto Fredrik Molin.

Fig 11 (ovan t v). Under kulturlagret i S57 framträdde en sotig mörkfärgad hyddbotten, A300, nedgrävd i den sandiga undergrunden. Hyddbotten innehöll fynd av slagen kvarts och flinta samt betydande mängder skärvsten. Foto Fredrik Molin.

Fig 12 (t v). I botten av hyddlämningen låg en härd, A73, med flata skärvstenar. Foto Fredrik Molin.

Fig 13 (ovan t h). Nära platsen för hyddlämningen har tidigare en privatperson hittat en bultad grönstenssyxa med slipad egg, F98, samt ett flintavslag. Foto Fredrik Molin.

A300 tolkas som en nedsänkt *hyddbotten*. Fyllningen utgjordes av svart sotig sand med en stor mängd skärvstenar. I samband med anläggningen utökades schaktet så att ca 2,7x1,9 meter av hyddan kunde undersökas, vilket troligen motsvarar strukturens mellersta del. Nedgrävningen för hyddbotten var mellan 0,08–0,16 meter djup och uppvisade en i det närmaste plan botten. Ett analyserat kolprov (Poz-15496) från fyllningen visar värdet 4320–4070 f Kr, d v s slutet av senmesolitikum och övergången till tidigneolitisk tid. De två rännorna var av något olika karaktär. Rännan mot väster, A75, var helt stensatt med knytnävsstora moränstenar i två skikt. Den östra rännan, A72, var däremot enbart fylld av gråsvart sotig sand. Båda rännorna var ca 0,1 meter djupa och den östra uppvisade en rundad bottenprofil. Rännorna tolkas som *väggrännor* tillhörande väggkonstruktionen. Stolphålen som ansluter rännorna var runda, runt 0,3 meter i diameter och mellan 0,2–0,3 meter djupa och med fyllningar liknande de båda rännornas. Även stolphålen tolkas ingå i en väggkonstruktion.

Härden, A73, hade en packning av flata skärvstenar mot toppen av anläggningen. I övrigt bestod fyllningen av svart sotig sand med en stor mängd kolfragment. Härden fortsatte delvis utanför schaktet. Den uppvisade en plan botten och var ca 0,1 meter djup. Från anläggningen finns flera fynd av slagen kvarts samt fragmenterade brända och obrända ben, F1–5. Härden tolkas ingå i hyddlämningen. Ett analyserat kolprov (Poz-15498) visar en ålder mellan 4230–4040 f Kr, d v s helt samstämmigt med den övriga hyddbotten.

Endast tre meter söder om hyddbotten på andra sidan grusvägen tillvaratogs efter de tidigare dikesarbetena år 2000 ett lösfynd av en *grönstensyxa* med slipad egg. Yxan har registrerats som F98. Med tanke på hyddlämnings fortsatta utbredning, idag under vägen åt söder, finns således ett nära samband mellan hyddstrukturen och yxfyndet.

Schaktet S58 grävdes nedanför en rad småbyggnader och fram till det bostadshus som tillhör fastigheten Jursla 1:6 längs en 30 meter lång sträcka. Här var sluttningen något brantare. Schaktet grävdes 1,1 meter brett och undergrunden bestod i huvudsak av finsand. Längs med hela schaktet var som tidigare samma tunna sotiga *kulturlager* synligt. Lagret blev tjockare, upp emot 0,2 meter, längre åt nordväst. Längs med denna sträcka innehöll lagret regelbundet spridda skärvstenar. En ansamling av skärvstenar inom en sträcka av drygt 2 meter, men utan någon tydlig nedgrävning, tolkas som en grund *hård*, A83. Skärvstenen låg koncentrerat i botten av det sotiga kulturlagret samt en bit ner i det underliggande askgrå markskiktet. Inga fynd kunde konstateras i samband med anläggningen.

Schakten S59 och S68 grävdes för ledningskopplingar in till fastigheterna Jursla 1:6 och Jursla 1:21 med utgångspunkt från det förra schaktet. Schakten grävdes 0,4 meter breda. Innan fastigheterna styckades av och bebyggdes på 1940-talet brukades marken som åker. Därav påträffades inga kvarvarande kulturlager utan jorden utgjordes av en sotblandad tidigare plöjd sandig matjord ner till undergrunden av fin sand. Marken vid S59 var dessutom störd av tidigare byggnationer på platsen. S68 grävdes rakt över en *kokgrop*, A84, vilken syntes som en nedgrävning med djupt bottensnitt, ca 0,6 meter. Fyllningen bestod av svagt sotfärgad sand med ett tydligt kraftigare bottenskikt med sot, kol och skärvstenar. Anläggningen innehöll fynd av *slagen kvarts*.

Schakt S60 grävdes längs 10 meter i södra kanten av grusvägen ner mot Fredriksdal, som förberedelse för det fortsatta arbetet med att gräva ner ledningarna i den branta skogsklädda sluttningen vidare åt sydväst. Schaktet kompletterades i efterhand med en efterdokumentation av upprepade skärningar för vägdken samt markskärningar i sluttningen, efter den delen av kabelsträckningen som grävdes ner utan antikvarisk kontroll. Schaktet och de dokumenterade skärningarna visar att detta är ett område av boplatsen som är mycket fyndrikt. Här påträffades regelbundet fynd av *slagen kvarts* och *flinta*. Dessutom fanns stora mängder *skärvsten* spridda över ytan. Fynden och skärvstenen framkom direkt under det mycket tunna vegetationsskiktet. Bland fynden finns delar av tre slipade *stenyxor*, F168–170. Ytterligare en *stenyxa*, en prickhuggen trindyxa med slipad egg, påträffades av en privatperson högre upp i sluttningen bland schaktmassorna till det nya ledningsschaktet. Denna yxa är registrerad som F99. I S60 påträffades en *hårdgrop*, A86. Hårdgropen var rund till formen, ca 1 meter i diameter och 0,5 meter djup med ett rundat bottensnitt. Fyllningen bestod av sotig sand med en stor mängd skärvstenar i två täta packningar. Hårdgropen innehöll även *slagen kvarts*.

Fig 14 (nedan t v). Schakt S58 togs upp i kanten av T Engströms tidigare provgrävda yta. Under matjorden syns skiktade sotiga kulturlager. Foto Fredrik Molin.

Fig 15 (nedan t h). Härden A83 syntes som en ansamling av skärvstenar i schaktet. Foto Fredrik Molin.

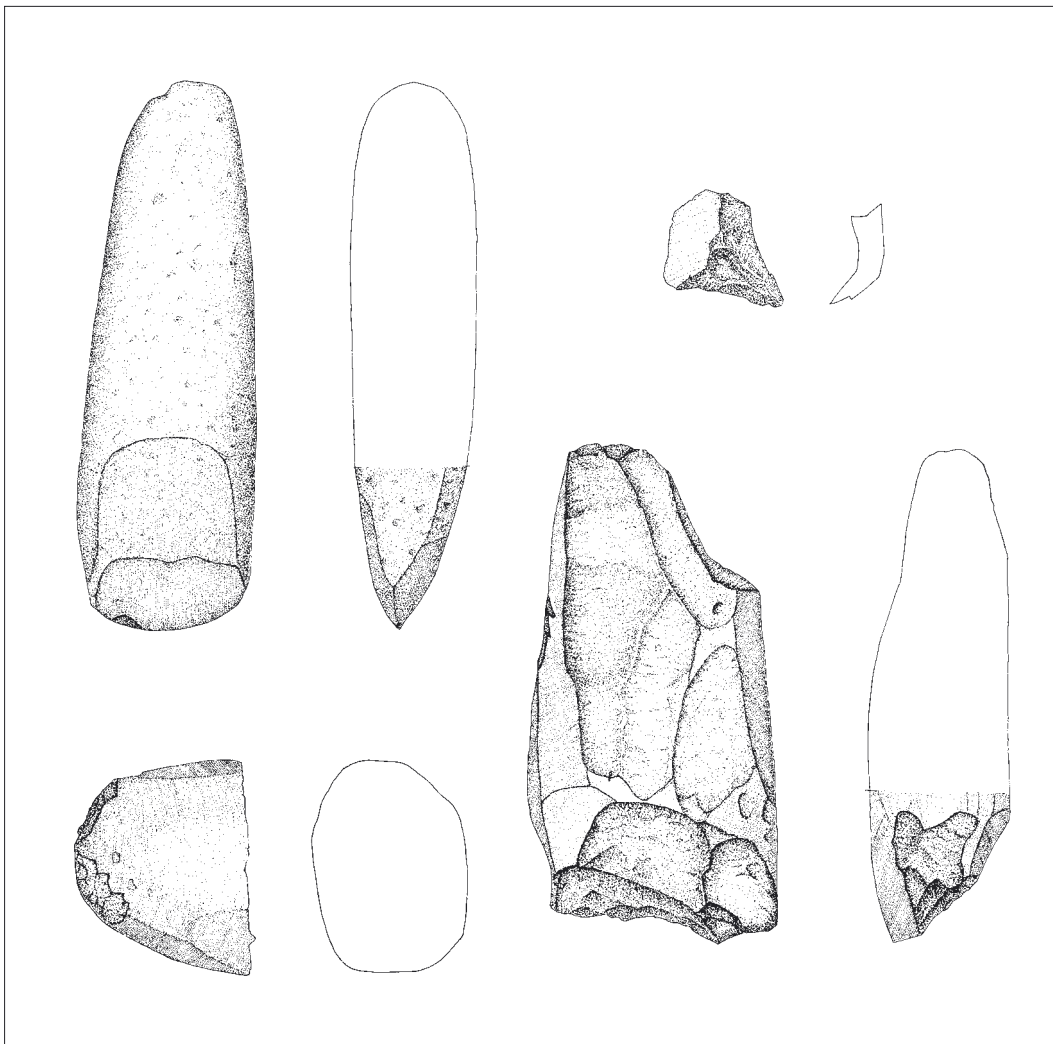

Fig 16. Fyndteckningar av yxor samt yxfragment från boplatsoområdet. Skala 1:2. Illustration Anna Molin.

Som en konsekvens av arbetet med den nya ledningsdragningen så var vägs kärningen fram till Fredriksdal tvungen att förstärkas och stabiliseras, samt att ny dränering måste grävas ner. Som en följd av detta grävdes S206, ett drygt 50 meter långt schakt, tvärs över fastighetens gräsmatta ner mot den branta ravinkanten. Schaktet grävdes med en bredd av 0,3 meter. Marken utgjordes av sandig plöjd matjord ner till undergrunden av finsand. Inga kulturlager kunde konstateras. I schaktet framkom resterna efter en *kokgrop*, A207. Anläggningen var skadad av den tidigare plöjningen. Fyllningen var i de övre delarna strimmig av sotig sand med enstaka kolfragment. Mot botten vidtog ett kraftigt sotigt skikt med enstaka skärvstenar. Kokgropen var 0,32 meter djup och uppvisade en plan bottenprofil.

Som ett komplement till undersökningen besiktades och delvis finrensades de vägdiken som varit föremål för den tidigare arkeologiska kontrollen år 2000. Även vid detta tillfälle påträffades fynd av slaget stenmaterial. Fynden följer i stort samma utbredning som vid det förra tillfället. Fynden utgjordes av slagen *kvarts* och *flinta*. Särskilt ett område, ca 15 meter söder om den undersökta hyddbotten, var mycket fyndrikt. I vägs kärningen av en brant backe påträffades en fyndkoncentration av kvarts, flinta och röd *porfyr*, vilket tydligt indikerar en *slagplats*, d v s en tidigare plats för redskapstillverkning i sten. Rensningarna av vägdikena uppdagade även fyra nya anläggningar, tre stycken *hårdgropar*, A85, A203 och A204, samt en *hård*, A205. Hårdgroparna var sinsemellan likartade med fyllningar av sotblandad sand och stora mängder skärvsten. A203 uppvisar fynd av slagen kvarts och flinta. Anläggningarna A85 och A205 undersöktes inte utan övertäcktes med sandmaterial. Från ytan av A205 insamlades flera fynd av kvarts och flinta.

Arkeologisk utvärdering

Samtliga utförda arkeologiska undersökningar på platsen visar att fornlämningsområdet i sin helhet är större än vad som tidigare antagits. Inkluderar man utbredningen från 1930-talets provundersökning, samt resultatet från den antikvariska kontrollen år 2000, så kan vi idag konstatera att fynd och lämningar påträffats inom en yta av minst 140x120 meter, eller närmare 17 000 m². Läger vi även till yxfynd och de kvartsfynd som tidigare är registrerade som RAÅ 139 blir fornlämningsområdet dessutom väsentligt mycket större.

Området som helhet uppvisar åtminstone tre urskiljbara kronologiska faser, där respektive boplatsslägen tydligt följer den lokala topografin. Faserna speglar därmed olika skeden för tre kustboplatser sett ur ett strandbundet perspektiv, där strandlinjen successivt dragit sig längre och längre ner i sluttningen mot dalbotten. Det är hittills inte konstaterat att de tre boplatssfaserna kontinuerligt följer på varandra, utan det förefaller som om faserna var för sig representerar en nyetablering inom samma nyttjade boplatssläge.

Kvartsfynden inom RAÅ 139 samt fyndet av en trindyxa med slipad egg (F99) indikerar boplatsslämningar från mellanmesolitikum, runt 6000 f Kr, idag belägna runt 50 meter över havet. Den här aktuella undersökningen tillsammans med fynden från år 2000 påvisar istället lämningar från övergången från senmesolitikum till tidigneolitisk tid, där två erhållna ¹⁴C-dateringar anger tiden till mellan ca 4300–4100 f Kr. Samtliga av dessa lämningar har påträffats inom höjdintervallet 30–40 meter över havet. Den av T Engström däremot konstaterade gropkeramiska boplatserna, strax över 26 meter över havet, kan sannolikt dateras till slutet av tidigneolitikum eller från mellanneolitisk tid, från ca 3600–2400 f Kr.

Fig 18 (ovan). Ytterligare en härdgrop har rensats fram i kanten av grusvägen. Den nya V/A-ledningen är nedgrävd i vägkanten och fortsätter vidare upp i moränsluttningen i bildens överkant, inom det inhägnade området. Grävmaskinen gräver för ny dränering vid Fredriksdal. Foto Fredrik Molin.

Fig 17 (t h). Slagen kvarts och flinta från en finrensad dikesskärning. Flintan har i slutskedet i huvudsak bearbetats med bipolär metod. Foto Fredrik Molin.

Den aktuella undersökningen har visat att det senmesolitiska boplatsoområdet innehåller omfattande lämningar i form av kulturlager, spridda fynd och anläggningar. I kulturlagren finns även spridda inslag från sannolikt gropkeramisk tid i form av enstaka skärvor gropkeramik. Bland lämningarna undersöktes delar av en nedsänkt hyddbotten med tillhörande fyndmaterial. I övrigt utgjordes fynden från platsen i huvudsak av slagen kvarts och flinta. Från området finns även flera stenyxor insamlade. En tydlig koncentration av fynd i vägskärningen av en brant backe som innehöll slagen kvarts, flinta och röd porfyr har tolkats som indikation på en slagplats för redskapstillverkning. Således har olika ytor nyttjade för olika ändamål identifierats inom boplatsoområdet.

Åtgärdsförslag

Den arkeologiska undersökningen företogs i sin helhet i samband med kabelförläggningen varav större delen av de påträffade lämningarna undersöktes och dokumenterades. Ett fåtal anläggningar återtäcktes och kvarligger oundersökta i området. De nya boplatslämningarna kommer att registreras i Riksantikvarieämbetets Informationssystem om fornminnen (FMIS). Fornlämningsområdets totala utbredning är fortfarande inte känt, varför framtida anslutande exploateringar sannolikt kommer att innebära fortsatta arkeologiska åtgärder.

Ansökan om eventuella framtida tillstånd enligt Lag (1988:950) om kulturminnen m m ställs till Länsstyrelsen, vilka beslutar i ärendet.

Linköping i mars 2007

Fredrik Molin

Referenser

- Engström, T. 1935. *Från stenålderns boplatskultur vid Bråviken*. KVHAA handlingar del 37:6. Stockholm.
- Nilsson, P. 2000. RAÄ 37. Stenåldersboplats i Jursla. Området Skogslund, Jursla, Kvillinge socken, Norrköpings kommun, Östergötland. Riksantikvarieämbetet. *Rapport UV Öst* 2000:46.

Administrativa uppgifter

Län: Östergötland
Landskap: Östergötland
Kommun: Norrköping
Socken: Kvillinge
Plats: Jursla 1:6, 1:9, 1:11, 1:21, 1:26
Fornlämning: RAÄ 37

Läge: Ekonomiskt kartblad: 9G 0e Loddby
Undersökningens mittpunkt: X6504944, Y1520358
Koordinatsystem: RT90, 2,5 gon V

Riksantikvarieämbetet dnr: 422-328-2006
Länsstyrelsen dnr: 431-1090-06
Länsstyrelsen beslutsdatum: 2006-02-06
Projektnummer: 1520764
Intrasisprojekt: O2006013
Rapportnummer: 2007:32

Ansvarig arkeolog: Fredrik Molin
Personal: Arne Jernér

Beställare: Länsstyrelsen Östergötland
Kostnadsansvarig: Bygg och Miljö i Östergötland AB

Undersökningstid: 2006-02-08–02-17, 2006-04-19, 2006-12-14
Undersökt yta: Ca 280 löpmetr

Arkivhandlingar: Till ATA, Stockholm; Profiliritningar 8 stycken A4 ark, Nr 1–8.
Fynd: Fnr 1–170 förvaras på UV Öst i Linköping i avvaktan på fyndfördelning.

Bilaga 1. Anläggningslista

Anl nr (ID)	Typ	Undersökt, andel (%)	Undersökt, metod	Form, plan	Form, profil	Storlek (m)	Djup (m)	Fyllning	¹⁴ C-analys	Anmärkning
71	Stolphål	100	Skärslev	Rund	Rak	0,3x0,3	0,3	Sand, sot, kol, enstaka moränstenar	-	Ansluter till väggräna A72. Överlagras av yngre kulturlager.
72	Ränna	-	Skärslev	-	Rundad	0,2x?	0,1	Sand, sot	-	Väggräna. Fyllning av gråsvart sotig sand. Överlagras av yngre kulturlager.
73	Härd	70	Skärslev	Oval	Plan	0,8x?	0,1	Sand, sot, kol, skärvtstenar	Poz-15498	4230–4040 BC. Härd tillhörande hyddbotten. Packning av flata skärvtstenar mot toppen av anläggningen.
74	Stolphål	100	Skärslev	Rund	Rundad	0,24x0,24	0,2	Sand, sot, kol, moränstenar	-	Bottenskoning av rundade moränstenar, 5–10 cm stora. Ansluter till väggräna A75. Överlagras av yngre kulturlager.
75	Ränna	-	Skärslev	-	-	-	0,12	Sand, moränstenar	-	Väggräna. Tvåskiktad packning av rundade moränstenar, ca 6–10 cm stora. Fyllning av grå sotig sand. Överlagras av yngre kulturlager.
81	Stolphål	100	Skärslev	Rund	Rundad	0,22x0,2	0,24	Sand, sot, moränstenar	-	Stenskott med stora skarpkantade moränstenar. 10–20 cm stora. Överlagras av yngre kulturlager.
82	Härd	0	-	Oval	-	1,6x1,1	-	Sand, sot, kol, skärvtstenar	-	Ej grävd. Endast framrensad och i efterhand åter övertäckt. Tätt packning av skärvtstenar, 4–25 cm stora. Förefaller helt orörd. Ansluter till ett tunt kulturlager.
83	Härd	50	Skärslev	Oval	Plan	2,1x?	0,1	Sand, sot, skärvtstenar	-	Skärvtstenskongcentration i askgrått kulturlager samt bottensand. Ingen tydlig nedgrävning. Skärvtsten 3–15 cm stora.
84	Kokgrop	40	Skärslev	Oval?	Rundad	1,2x?	0,46	Sand, sot, skärvtstenar	-	Fyllning av svagt färgad sotig sand. Sot och skärvtsten mot botten i tydligt skikt. Enstaka skärvtstenar i övriga fyllningen.
85	Härdgrop	5	Skärslev	-	Rundad	1,64x?	0,6	Sand, sot, kol, skärvtstenar	-	Påträffades i kanten av vägdike. Rensades fram men undersöktes inte.
86	Härdgrop	80	Skärslev	Rund	Rundad	1,0x1,0	0,5	Sand, sot, kol, skärvtstenar	-	Stor mängd skärvtstenar i en övre och en undre packning. Ansluter till askgrått kulturlager.
203	Härdgrop	80	Skärslev	Oval	Rundad	1,0x0,8	0,58	Sand, sot, kol, skärvtstenar	-	Påträffades i kanten av vägdike. Stor mängd skärvtstenar i fyllningen. Ansluter till askgrått kulturlager. Ligger invid A204.
204	Härdgrop	80	Skärslev	Oval	Rundad	1,2x0,8	0,52	Sand, sot, kol, skärvtstenar	-	Påträffades i kanten av vägdike. Ansluter till askgrått kulturlager. Ligger invid A203.
205	Härd	5	Skärslev	Rund	-	0,8x0,8	-	Sand, sot, kol, skärvtstenar	-	Påträffades i kanten av vägdike. Rensades fram men undersöktes inte. Övertäckt. Ansluter till askgrått kulturlager.
207	Kokgrop	20	Hacka	-	Plan	1,76x?	0,32	Sand, sot, kol, enstaka skärvtstenar	-	Strimmig fyllning av sotig sand med enstaka kol. Kraftigt sotig sand mot botten i tydligt skikt, tillsammans med enstaka skärvtstenar.
300	Hyddbotten	30	Skärslev	Oval?	Plan	2,7–1,9x?	0,08–0,16	Sand, sot, kol, skärvtstenar	Poz-15496	4320–4070 BC. Fet kraftigt sotig sand, svart till färgen. Stor mängd skärvtstenar och kol. Överlagras av yngre kulturlager.

Bilaga 2. Fyndlista

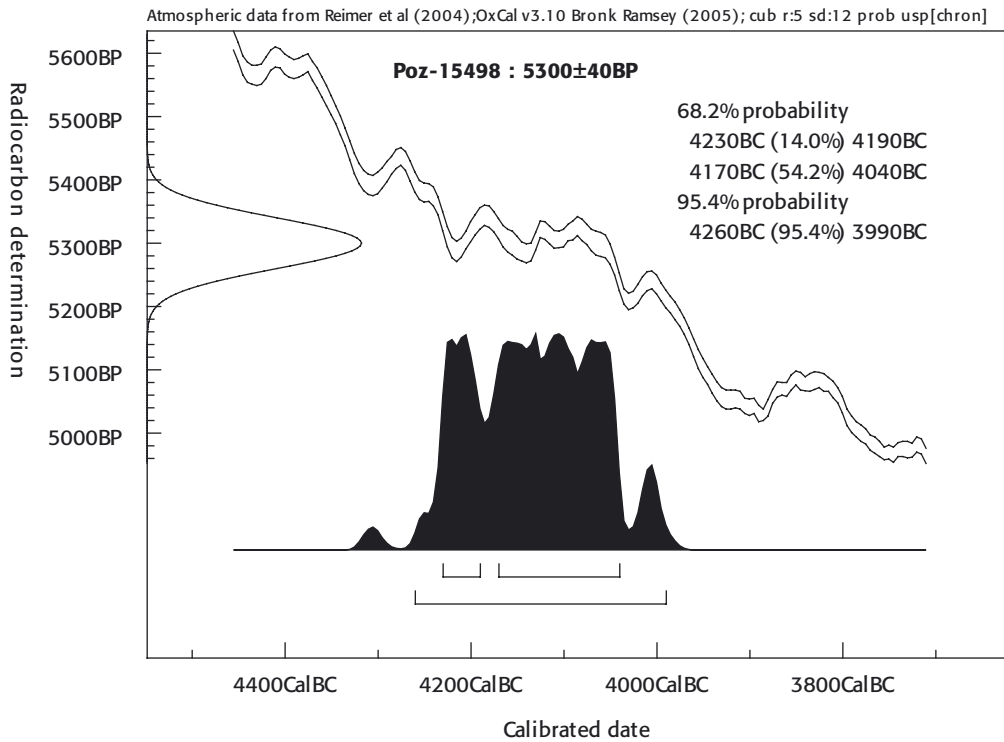
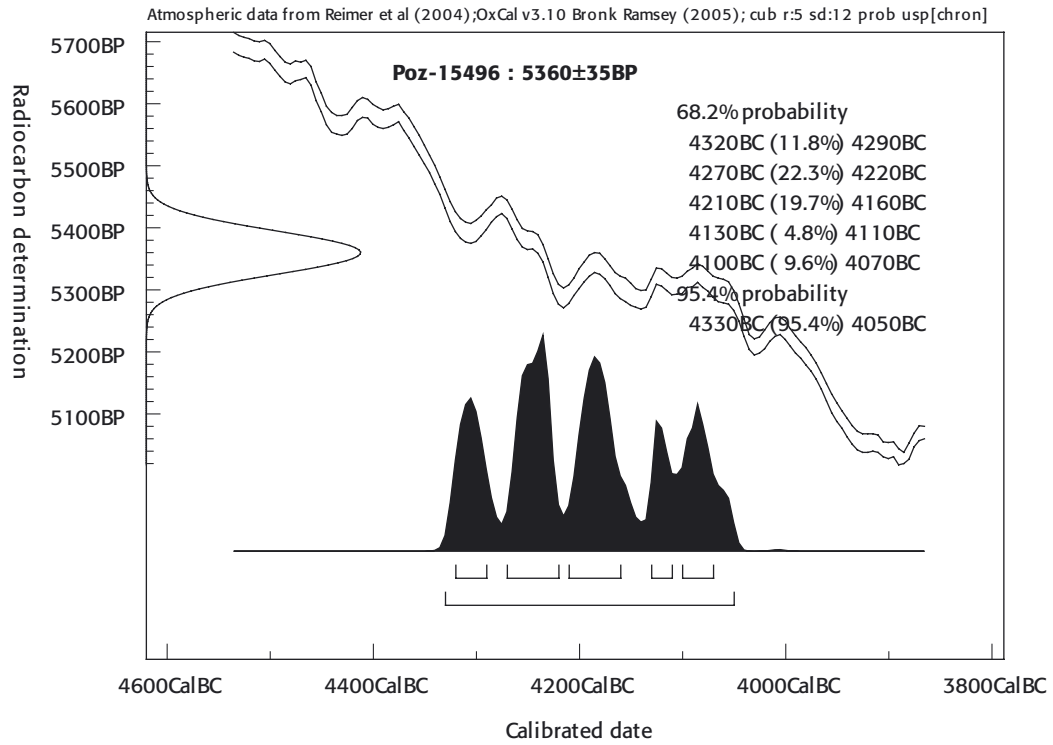
Fnr	Material	Sakord	Vikt (g)	Antal	Anmärkning
1	Ben	Avfall	5,5	9	-
2	Ben	Avfall	1,5	3	-
3	Ben	Avfall	1,7	5	-
4	Ben	Avfall	1	2	-
5	Ben	Avfall	13,5	15	-
6	Kvarts	Avslag	7	1	-
7	Kvarts	Avslag	0,7	1	-
8	Kvarts	Splitter	0	1	-
9	Kvarts	Avslag	0,2	1	-
10	Kvarts	Avslag	2,1	1	-
11	Kvarts	Avslag	1,6	1	-
12	Kvarts	Avslag	0,5	1	-
13	Kvarts	Skrapa	33,8	1	-
14	Kvarts	Kärna	53,7	1	-
15	Kvarts	Kärna	97,8	1	-
16	Kvarts	Kärna	42,3	1	-
17	Kvarts	Kärna	8,7	1	-
18	Kvarts	Kärna	5	1	-
19	Kvarts	Kärna	7	1	-
20	Kvarts	Avslag	27,2	1	-
21	Kvarts	Avslag	28,7	1	-
22	Kvarts	Avslag	8,9	1	-
23	Kvarts	Avslag	6,6	1	-
24	Kvarts	Avslag	3,2	1	-
25	Kvarts	Avslag	1,5	1	-
26	Kvarts	Avslag	0,9	1	-
27	Kvarts	Avslag	0,9	1	-
28	Kvarts	Avslag	0,5	1	-
29	Kvarts	Splitter	0,5	1	-
30	Kvarts	Splitter	0	1	-
31	Kvarts	Avslag	3,1	1	-
32	Kvarts	Avslag	2,9	1	-
33	Kvarts	Avslag	0,7	1	-
34	Kvarts	Avslag	1,4	1	-
35	Kvarts	Avslag	3	1	-
36	Kvarts	Splitter	0	1	-
37	Kvarts	Splitter	0	1	-
38	Kvarts	Avslag	0,7	1	-
39	Kvarts	Avslag	1,1	1	-
40	Kvarts	Splitter	0,4	1	-
41	Kvarts	Splitter	0	1	-
42	Kvarts	Kärna	22,9	1	-
43	Bränd lera	-	1,9	1	-
44	Kvarts	Avslag	1	1	-

Fnr	Material	Sakord	Vikt (g)	Antal	Anmärkning
45	Kvarts	Avslag	3,7	1	-
46	Kvarts	Avslag	3,2	1	-
47	Kvarts	Avslag	1,6	1	-
48	Kvarts	Avslag	1,1	1	-
49	Kvarts	Avslag	1	1	-
50	Kvarts	Avslag	5,3	1	-
51	Kvarts	Avslag	3,8	1	-
52	Kvarts	Avslag	0,9	1	-
53	Kvarts	Avslag	2,1	1	-
54	Kvarts	Avslag	1,2	1	-
55	Kvarts	Avslag	1,2	1	-
56	Kvarts	Avslag	2,1	1	-
57	Kvarts	Avslag	0,6	1	-
58	Kvarts	Avslag	0,4	1	-
59	Kvarts	Avslag	0,1	1	-
60	Kvarts	Avslag	0,4	1	-
61	Kvarts	Pilspets	1,1	1	-
62	Kvarts	Avslag	1,5	1	-
63	Kvarts	Avslag	11,7	1	-
64	Kvarts	Avslag	5,1	1	-
65	Kvarts	Avslag	0,6	1	-
66	Kvarts	Splitter	0	1	-
67	Kvarts	Avslag	1,4	1	-
68	Kvarts	Avslag	1,6	1	-
69	Kvarts	Avslag	1,8	1	-
70	Kvarts	Avslag	0,1	1	-
71	Kvarts	Avslag	0,1	1	-
72	Kvarts	Kärna	21,9	1	-
73	Kvarts	Avslag	15,6	1	-
74	Kvarts	Avslag	2	1	-
75	Kvartsit	Kärna	6,1	1	-
76	Kvarts	Avslag	7,2	1	-
77	Kvarts	Avslag	6,5	1	-
78	Kvarts	Avslag	2,4	1	-
79	Kvarts	Avslag	0,6	1	-
80	Kvarts	Avslag	24,2	1	-
81	Kvarts	Avslag	3	1	-
82	Kvarts	Avslag	2,6	1	-
83	Kvarts	Avslag	2,5	1	-
84	Kvarts	Avslag	0,9	1	-
85	Flinta	Borr	3,4	1	-
86	Flinta	Avslag	1,2	1	-
87	Flinta	Avslag	0,8	1	-
88	Flinta	Avslag	1,8	1	-

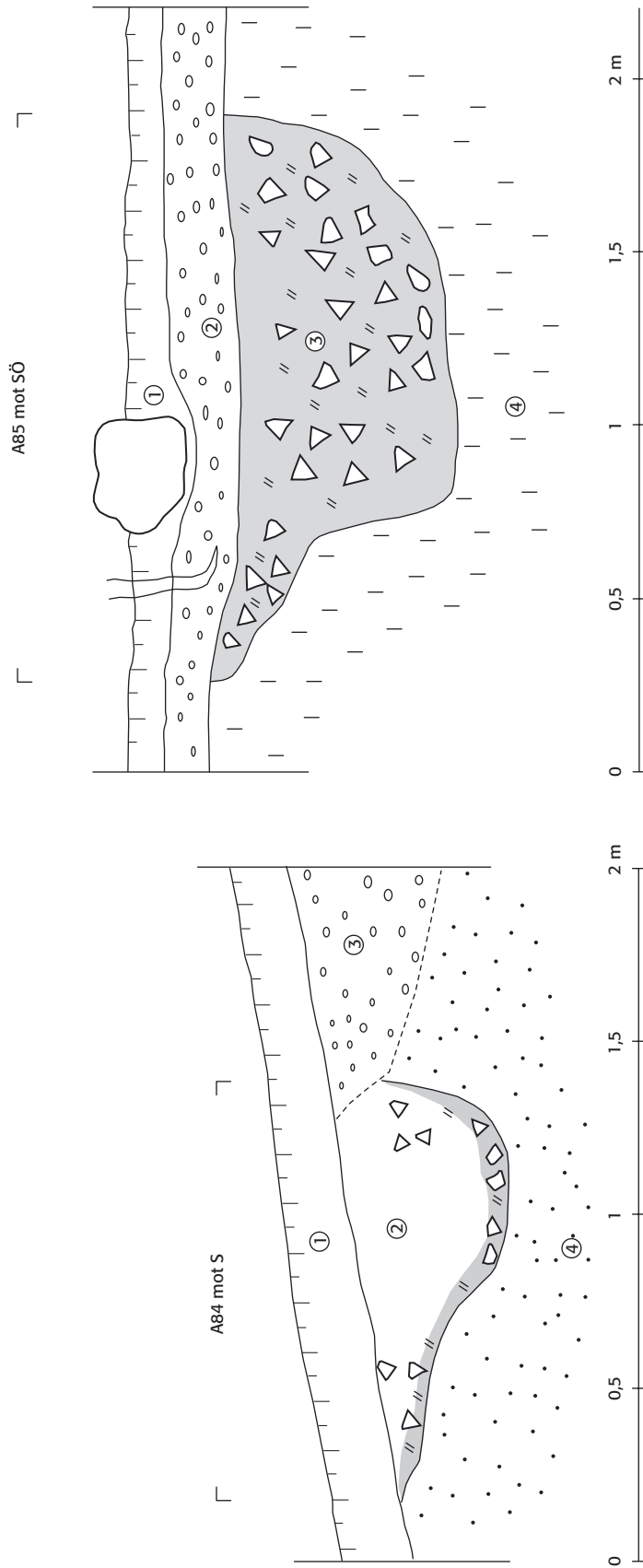
Fnr	Material	Sakord	Vikt (g)	Antal	Anmärkning
89	Flinta	Avslag	1,8	1	-
90	Kvarts	Skrapa	21,6	1	-
91	Kvarts	Kärna	3,2	1	-
92	Kvarts	Avslag	1,8	1	-
93	Kvarts	Avslag	1,5	1	-
94	Kvarts	Avslag	2	1	-
95	Kvarts	Avslag	2,4	1	-
96	Kvarts	Kärna	41,5	1	-
97	Kvarts	Avslag	67,8	5	-
98	Bergart	Yxa	0	0	Tjocknackig, vittrad
99	Bergart	Yxa	0	1	Trindyxa
100	Kvarts	Avslag	4,8	1	-
101	Kvarts	Avslag	7,2	3	-
102	Flinta	Spån	10,2	1	-
103	Flinta	Avslag	2	1	-
104	Kvarts	Kärna	41,7	1	-
105	Kvarts	Avslag	4,7	3	-
106	Kvarts	Avslag	26,6	4	-
107	Kvarts	Avslag	2	2	-
108	Kvarts	Avslag	0,9	1	-
109	Kvarts	Avslag	1,2	2	-
110	Kvarts	Avslag	13,6	1	-
111	Kvarts	Kärna	3,8	1	-
112	Kvarts	Splitter	0,3	2	-
113	Kvarts	Avslag	3,4	1	-
114	Kvarts	Avslag	12,6	2	-
115	Kvarts	Avslag	3,1	2	-
116	Kvarts	Avslag	16,8	2	-
117	Kvarts	Avslag	2,8	3	-
118	Kvarts	Kärna	27,6	1	-
119	Kvarts	Kärna	24	2	-
120	Flinta	Avslag	1,5	1	-
121	Kvarts	Avslag	12,6	2	-
122	Kvarts	Avslag	5,4	1	-
123	Kvarts	Splitter	0,7	2	-
124	Kvartsit	Avslag	7,9	1	-
125	Kvarts	Avslag	8,7	1	-
126	Kvarts	Avslag	10,5	2	-
127	Flinta	Avslag	8,3	2	-
128	Bergart	Avslag	64,1	1	-
129	Bergart	Avslag	43	1	-
130	Bergart	Avslag	15,4	1	-
131	Kvarts	Avslag	42,4	6	-
132	Kvartsit	Avslag	2,2	2	-
133	Kvarts	Avslag	31,1	3	-

Fnr	Material	Sakord	Vikt (g)	Antal	Anmärkning
134	Kvarts	Splitter	0	2	-
135	Kvarts	Skrapa	19,8	1	-
136	Kvarts	Avslag	1,5	3	-
137	Kvarts	Kärna	3,1	1	-
138	Flinta	Avslag	0,4	2	-
139	Kvarts	Avslag	1,4	1	-
140	Kvarts	Splitter	0,6	3	-
141	Kvarts	Kärna	1785,7	1	-
142	Keramik	Grop-keramik	7,9	1	Grop-ornerad, poröst gods - urlakad kalkmagring
143	Keramik	Grop-keramik	9,5	2	Poröst gods - urlakad kalkmagring
144	Keramik	Grop-keramik	22,6	4	Ornerad, poröst gods - urlakad kalkmagring
145	Bränd lera	-	1,2	2	-
146	Porfyr	Kärna	38,9	1	-
147	Porfyr	Avslag	18	4	-
148	Bergart	Avslag	11,7	2	Bränd
149	Flinta	Avslag	40,2	29	-
150	Flinta	Avslag	1,2	1	-
151	Flinta	Avslag	0,5	1	Uppfriskningsavslag
152	Flinta	Skrapa	3,5	1	-
153	Flinta	Kärna	22,8	5	-
154	Kvarts	Kärna	56,9	1	-
155	Kvarts	Kärna	35,2	1	-
156	Kvarts	Splitter	1,9	11	-
157	Kvarts	Avslag	52,5	9	-
158	Kvarts	Avslag	7,2	16	-
159	Kvarts	Avslag	32	11	-
160	Kvarts	Avslag	30	10	-
161	Kvarts	Avslag	16,9	1	Provgrop
162	Kvarts	Avslag	0,1	1	Provgrop
163	Kvarts	Avslag	0,5	1	Provgrop
164	Kvarts	Kärna	0,7	1	Provgrop
165	Kvartsit	Avslag	0,5	1	Provgrop
166	Kvarts	Splitter	0,3	2	Provgrop
167	Flinta	Avslag	1,6	1	Provgrop
168	Bergart	Yxa	0	1	Helslipad grönsten
169	Bergart	Yxa	0	1	Trindyxa, slipad grönsten
170	Bergart	Yxa	0	1	Yxavslag, slipat

Bilaga 3. ¹⁴C-resultat

Bilaga 4. Profiliritningar, skala 1:20

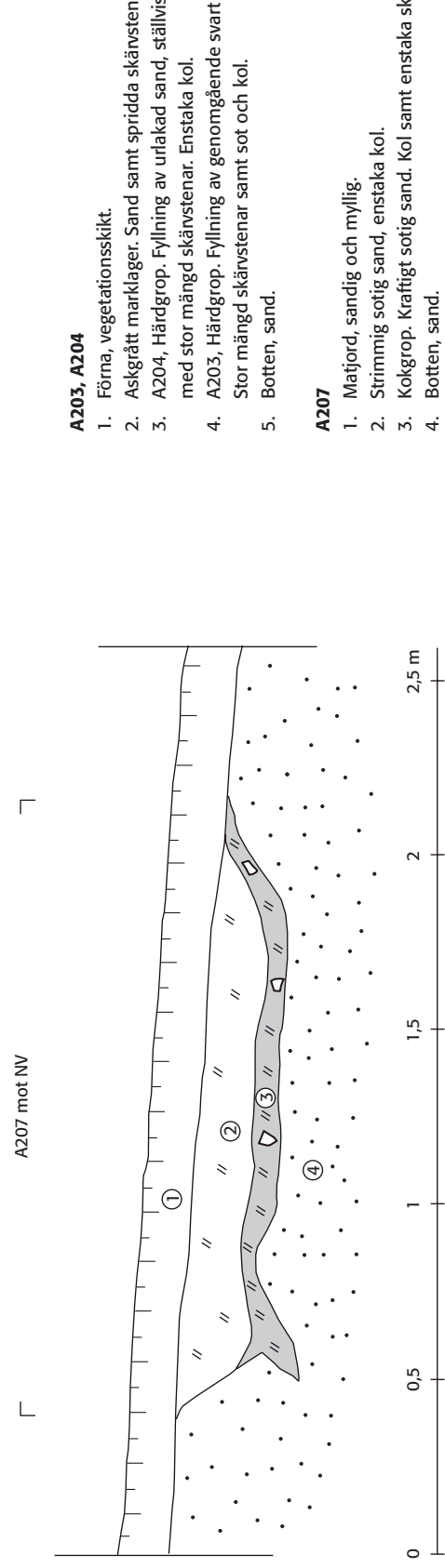
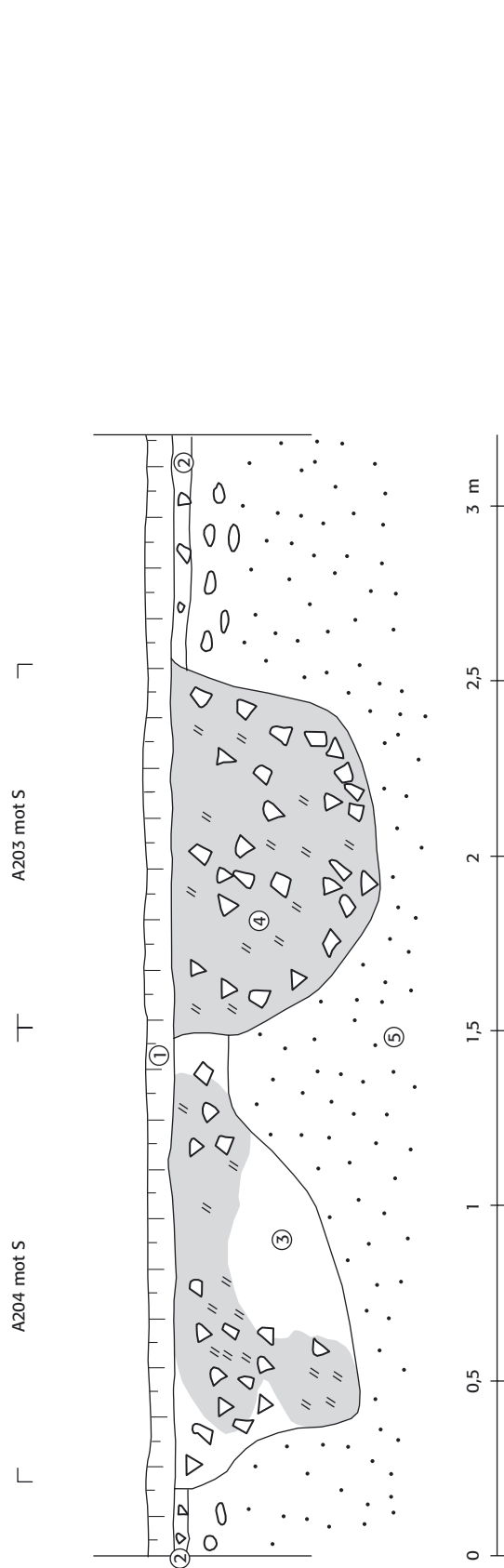

A84

1. Matjord, sandig och myllig.
2. Kokgrop. Fyllning av svagt färgad sotig sand. Tendens till olika skiktningar i fyllningen. Sot och skärvtstenar mot botten i tydligt skikt. Enstaka skärvtstenar i övriga fyllningen.
3. Botten, grusig sand.
4. Botten, finsand.

A85

1. Förra, vegetationsskikt.
2. Tidigare upprävt material från vägdike, sandig grusig silt.
3. Härdgrop. Kraftigt sotig fyllning med kol, sandig silt. Stor mängd skärvtstenar.
4. Botten, silt.

A203, A204

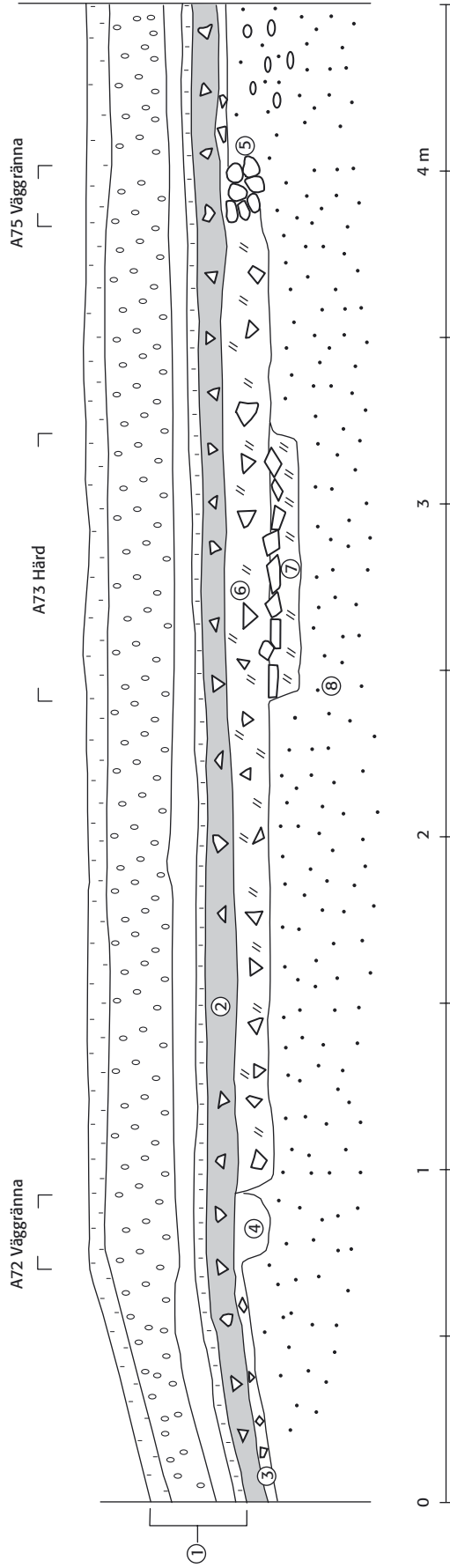
1. Förna, vegetationsskikt.
2. Askgrått marklager. Sand samt spridda skärvstenar.
3. A204, Hårdrop. Fyllning av urlakad sand, ställvis sotig, med stor mängd skärvstenar. Enstaka kol.
4. A203, Hårdrop. Fyllning av genomgående svart sotig sand. Stor mängd skärvstenar samt sot och kol.
5. Botten, sand.

A207

1. Matjord, sandig och myllig.
2. Strimmig sotig sand, enstaka kol.
3. Kolkrop. Kraftigt sotig sand. Kol samt enstaka skärvstenar.
4. Botten, sand.

A300 Nedsänkt hyddbotten mot SSÖ

A300 m fl

1. Vägbeläggning. Bärlager för grusväg, krossgrus i olika skikt.
2. Kulturlager. Sotig sand med skärsten och kol.
3. Askgrått marklager. Sand med enstaka skärstenar.
4. A72, Väggräna. Gråsvart sotig sand.
5. A75, Väggräna. Tvåskiktad packning av rundade moränstenar.
6. A300, Hyddbotten. Kraftigt sotig sand, svart till färgen. Stor mängd skärstenar och kol.
7. A73, Härd. Svart sotig sand med mycket kol. Packning av flata skärstenar mot toppen av anläggningen.
8. Botten, sand.